

ความเป็นมาความร่วมมืออาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม

อาเซียนได้ให้ความสำคัญต่อการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมมานานแล้ว โดยไม่เพียงแต่ส่งเสริมความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเท่านั้น หากแต่ยังมีความพยายามขยายขอบเขตความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมออกไปยังประเทศต่าง ๆ นอกอาเซียน และนอกภูมิภาคเอเชียอีกด้วย โดยในปี พ.ศ. 2520 (10 ปี หลังการก่อตั้งอาเซียน) ประเทศสมาชิกอาเซียน ได้ร่วมกันริเริ่มโครงการความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นเป็นครั้งแรก โดยได้รับความช่วยเหลือจากโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Environment Programme: UNEP) ในการจัดทำโครงการอนุภูมิภาคด้านสิ่งแวดล้อม 1 (the ASEAN Sub-Regional Environment Programme: ASEP I) พร้อมกับจัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม (the ASEAN Experts Group on the Environment: AEGE) ภายใต้คณะกรรมการอาเซียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (the ASEAN Committee on Science and Technology: COST) เป็นผู้ดำเนินโครงการอนุภูมิภาคด้านสิ่งแวดล้อม 1 มีระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2520 - 2524) หลังจากนั้นก็มีโครงการต่อเนื่องอีก 2 โครงการ คือ โครงการอนุภูมิภาคด้านสิ่งแวดล้อม 2 (the ASEAN Sub-Regional Environment Programme II: ASEP II) (พ.ศ. 2525 - 2530) และโครงการอนุภูมิภาคด้านสิ่งแวดล้อม 3 (the ASEAN Sub-Regional Environment Programme III: ASEP III) (พ.ศ. 2531 - 2535) ตามลำดับ

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2535 ได้มีการปรับรูปแบบคณะผู้เชี่ยวชาญอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม โดยยกฐานะจากคณะผู้เชี่ยวชาญเป็นคณะกรรมการอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งแยกออกจากคณะกรรมการอาเซียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลายเป็นเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม (the ASEAN Senior Officials on the Environment: ASOEN) มีหน้าที่กำกับดูแลงานด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการเสนอแนะนโยบายและประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมของภูมิภาคของอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างกันภายในอาเซียน และระหว่างอาเซียนกับภูมิภาคอื่น ๆ รวมทั้งระหว่างอาเซียนกับองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม โดยเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนฯ จะรายงานการดำเนินงานและเสนอกิจกรรมและโครงการต่อที่ประชุมรัฐมนตรีทุกปี

การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม (the ASEAN Ministerial Meeting on the Environment: AMME) เป็นการประชุมเพื่อพิจารณากำหนดนโยบาย และทบทวนข้อตัดสินใจต่าง ๆ รวมทั้งให้ความเห็นชอบต่อแผนงานและโครงการต่าง ๆ โดยจะแบ่งการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมจะจัดขึ้นทุก ๆ 2 ปี เพื่อให้รัฐมนตรีอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมมีโอกาสพบปะหารือกัน ตลอดทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ในระดับปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินโครงการและกิจกรรมตามนโยบาย แผนงาน และแนวทางต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี โดยมีคณะทำงานทั้งหมด 7 คณะ ได้แก่

- (1) คณะทำงานอาเซียนด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ (AWGNCB)

- (2) คณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง (AWGCME)
- (3) คณะทำงานอาเซียนด้านข้อตกลงพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (AWGMEA)
- (4) คณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน (AWGESC)
- (5) คณะทำงานอาเซียนด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ (AWGWRM)
- (6) คณะทำงานอาเซียนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (AWGCC)
- (7) คณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา (AWGEE)

อาเซียนยังมีการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมผ่านกรอบเวทีหารือประเด็นสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม และการดำเนินการที่คาบเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคณะกรรมการอาเซียนด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นได้ดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยมีการดำเนินงานที่สอดคล้องหรือเกี่ยวข้องกับความตกลงระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาค และหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง อาทิ ความตกลงอาเซียนว่าด้วยมลพิษจากหมอกควัน อนุสัญญา Rotterdam ว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด อนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน เป็นต้น และยังมี การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อ “สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนของอาเซียน” ตามแผนงานประชาคมอาเซียนหรือแผนพิมพ์เขียว (the Blueprint) ของทั้งสามประชาคมอาเซียน ในช่วงเวลาที่กำหนดตามแผนแต่ละฉบับมาอย่างต่อเนื่องจนถึงฉบับปัจจุบัน คือ แผนงานประชาคมอาเซียน ค.ศ. 2025 (พ.ศ. 2559 - 2568)